

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

WAYS OF SELF-STUDY WORK ACTIVATION IN THE FUTURE TEACHERS-PHILOLOGISTS' INFORMATION COMPETENCE FORMATION

У статті обґрунтовано актуальність активізації самостійної роботи у формуванні інформаційної компетентності майбутнього вчителя в педагогічних закладах вищої освіти, визначено шляхи, що активізують цей процес: диференціація навчальних завдань, урізноманітнення їхнього змісту і характеру, організація контролю і самоконтролю освітньої діяльності; виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань, написання курсових, дипломних та магістерських досліджень; використання технології мобільного (m-learning) та технології змішаного навчання (blended learning); самоосвітні заходи та онлайн-навчання.

Доведено ефективність практичного досвіду активізації самостійної роботи у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей в інформаційному середовищі педагогічного університету в процесі вивчення педагогічних, фахових дисциплін, різних видів практики на основі врахування чинників, що забезпечують цей процес, зокрема: використання інформаційно-комунікаційних технологій, електронних засобів навчання, мобільних та комп'ютерних стосунків, онлайн-платформ та конструкторів для формування іншомовної комунікативної компетентності; застосування технологій змішаного навчання, що передбачає вивільнення часу для формування практичних умінь та навичок завдяки випереджувачим завданням для самостійного опрацювання студентами теоретичного матеріалу до аудиторного заняття; залучення майбутніх педагогів до участі в міжнародних проектах з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Підкреслено важливість взаємозв'язку використання інформаційно-комунікаційних технологій для організації самостійної роботи студентів та активізації самостійної роботи майбутніх учителів у формуванні інформаційної компетентності, що забезпечить позитивну динаміку безперервної професійної самоосвіти та саморозвитку, а отже, успішної майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: самостійна робота, саморозвиток, самовдосконалення, само-

контроль, професійна компетентність майбутніх учителів, інформаційна компетентність майбутніх фахівців.

The article highlights the relevance of self-study work activation in the future teachers' information competence formation at pedagogical institutions of higher education; identifies the ways to activate this process: differentiation of educational tasks, diversification of their content and nature, organization of control and self-control of educational activities; accomplishment of individual educational and research tasks; carrying out course, diploma and master's researches; use of mobile (m-learning) and blended learning technologies; self-educational activities, participation in international projects and online educational programs.

The effectiveness of practical experience of self-study work activation in the future teachers of philological specialties information competence formation in the informational environment of the Pedagogical University in the process of pedagogical, professional disciplines study, different types of practice, based on the factors that ensure this process. In particular, the use of information and communication technologies, electronic learning tools, mobile and computer applications, online platforms for the foreign language communication competence development; application of blended learning technologies, which provides free time for the practical skills development due to advanced tasks for self-study of theoretical material by students before the lesson; involvement of future teachers in the international projects using information and communication technologies.

The importance of the interrelationship between the information and communication technologies use for students' self study work organization and future teachers' self-study activation in the process of information competence development, which will ensure positive dynamics of continuous professional self-education and self-development, and thus successful future professional activity.

Key words: self-study, self-development, self-improvement, self-control, future teachers' professional competence, future specialists' information competence.

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/24-2.30>

Хамська Н.Б.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки і професійної освіти
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Киналь А.Ю.,

асистент кафедри англійської філології
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Постановка проблеми в загальному вигляді.

В умовах глобалізації та інформатизації суспільства особливої актуальності набуває самостійна робота, в процесі якої майбутній фахівець формує позицію щодо прийняття рішень у досягненні поставленої мети, розвиває навички самостійного здобування знання в інформаційному освітньому середовищі, удосконалення своєї фахової майстерності. Особливого значення набуває самостійна робота у формуванні інформаційної компетентності майбутнього вчителя філологічних спеціальностей, адже вона передбачає активну

пізнавальну діяльність майбутнього педагога, а також сприяє формуванню та розвитку творчої особистості, яка здатна оперативним чином приймати нестандартні рішення, діяти креативно, прагнути до постійного самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематику організації самостійної діяльності студентів у процесі професійної підготовки висвітлено в працях А. Алексюк, Ю. Бабанського, В. Буряка, О. Нільсона. У дослідженнях А. Алексюка, Б. Єсипова визначено самостійну роботу як одну з ефективних форм пізнавальної діяль-

ності [1; 6]. Особливості організації самостійної роботи магістрів з використанням інформаційних технологій під час вивчення іноземної мови описано Я. Гулецькою [3]. У дослідженнях О. Хорошайло та М. Шуфнарівич схарактеризовано вітчизняний і зарубіжний досвід та перспективи використання сучасних інформаційних технологій і прийомів у самостійній роботі студентів вищих навчальних закладів [12; 13]. У монографії Р. Гуревича, М. Кадемїї, М. Козяр визначено роль інформаційно-комунікаційних технологій у професійній освіті, самостійній та позааудиторній роботі студентів, а також схарактеризовано особливості організації самостійної роботи студентів за допомогою веб-квестів [4].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість праць щодо організації самостійної діяльності студентів у процесі професійної підготовки, проблематика активізації самостійної роботи у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей недостатньо висвітлена.

Мета статті – схарактеризувати шляхи активізації самостійної роботи у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній науці поняття самостійної роботи студентів розглядають у двох значеннях. У широкому – це активна пізнавальна творча діяльність студента, присутня в будь-якому виді навчальних занять. У більш вузькому значенні – це один із видів навчальних занять під методичним керівництвом викладача, але без його особистої участі [3, с. 751; 9, с. 352].

І. Лернер, Н. Половінкова, М. Скаткін визначають самостійну роботу як засіб залучення суб'єктів освітнього процесу до самостійної пізнавальної діяльності [5, с. 75]

С. Стрілець зазначає, що сутність самостійної роботи студентів полягає в тому, що вона є сполучною ланкою між теоретичною підготовкою студентів і розвитком необхідного комплексу професійно значущих умінь і навичок: сприяє розвитку компетентності в області самоосвітньої діяльності, а також формує самостійне мислення і творчий підхід до вирішення поставлених завдань [11, с. 259].

А. Нелєпова характеризує самостійну роботу як вид діяльності, що стимулює активність, самостійність, пізнавальний інтерес, а також як основу для самоосвіти, постійного самовдосконалення та підвищення кваліфікації у майбутній професійній діяльності в умовах науково-технічного прогресу, з одного боку, а з іншого – як систему дій, що забезпечать управління самостійною діяльністю студентів [10, с. 201].

Самостійну роботу, на наш погляд, найбільш повно характеризує А. Зимня: самостійна

робота – цілеспрямована, мотиваційна, структурована самим об'єктом у сукупності виконаних дій і коригується ним за процесом і результатом діяльності. Її виконання потребує досить високого рівня самопізнання, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності, що приносить студентові задоволення як процес самовдосконалення та самопізнання [8, с. 33].

Таким чином, самостійна робота – це найвища форма навчальної діяльності студента, яка є компонентом цілісного педагогічного процесу.

Слід зазначити, що в сучасних умовах глобалізації та науково-технічного розвитку майбутньому фахівцеві вже недостатньо бути компетентним у галузі інформаційних технологій: володіти різнобічними знаннями про інформаційні процеси та вміти застосовувати їх на високому професійному рівні в межах своєї спеціальності. Він має бути наділений особистісними якостями, що дозволяють ставитись до інформації як до абсолютної цінності та критично її оцінювати. Наявність певного рівня інформаційної компетентності є важливою складовою частиною готовності майбутнього фахівця до самоосвітньої діяльності. У сучасному суспільстві зі збільшенням обсягів інформації та швидкості її потоків особливо актуальними стають уміння, пов'язані зі сприйняттям, обробкою і переробкою інформації, що є одним із завдань освітнього процесу в закладі вищої освіти [7, с. 4].

Важлива роль належить самостійній роботі у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, оскільки саме ця форма навчання найбільш повно буде забезпечувати формування умінь працювати з базами даних, інформаційно-пошуковими, інформаційно-довідковими системами, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами тощо; організовувати комунікацію в мережі Інтернет за допомогою електронної пошти, синхронних та відтермінованих конференцій, вебінарів, соціальних мереж та програм-комунікаторів; створювати та виконувати тематичні web-сторінки, web-квести, блоги, живі журнали, сторінки та групи в соціальних мережах [3, с. 78]; використовувати технології мобільного навчання (m-learning) з мобільних пристроїв та технологій змішаного навчання (blended learning); формувати у майбутніх фахівців навички роботи з інформаційними джерелами, такими як виділення способів отримання необхідної інформації, орієнтування в потоці інформації, порівняння й оцінювання важливості та достовірності інформації з різних джерел, організація та застосування інформації для виконання завдання тощо; формування у майбутніх фахівців операцій розумової діяльності та критичного мислення (аналізу, синтезу, порівняння, виділення головного, абстрагування) [7, с. 4–7].

У дослідженні формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців А. Добровольської визначено умови успішної організації самостійної роботи, зокрема: умотивованість навчального завдання або запитання; чітка постановка пізнавального завдання; алгоритм, метод виконання роботи, а також знання суб'єктами освітнього процесу способів її виконання; чітке визначення викладачем обсягу роботи, яка виконується самостійно, термінів її подання для оцінювання, а також форм звітності; критерії оцінювання, звітності тощо; види і форми контролю – практичні, розрахунково-графічні, контрольні й курсові роботи, індивідуальні самостійні роботи, навчально-дослідницькі роботи, тестування, поточні й підсумкові модульні контролю, захист курсових, дипломних та магістерських робіт [5, с. 76].

У процесі професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей у Вінницькому державному педагогічному університеті було впроваджено такі форми самостійної роботи: виконання ІНДЗ, написання курсових, дипломних та магістерських досліджень; використання технологій мобільного (m-learning) та технологій змішаного навчання (blended learning); самоосвітні заходи та онлайн-навчання.

Активізацію самостійної роботи майбутніх фахівців ми забезпечували шляхом диференціації навчальних завдань, урізноманітнення їхнього змісту і характеру, організації контролю і самоконтролю освітньої діяльності.

Виконання ІНДЗ, написання курсових, дипломних та магістерських досліджень сприяло формуванню інформаційної компетентності майбутнього фахівця в багатьох аспектах. У процесі виконання дослідницької діяльності студенти розвивали інформаційно-технологічну компетентність (навички роботи з інформаційними ресурсами, технологіями), інформаційну грамотність (уміння визначати, оцінювати, використовувати інформаційні ресурси), технологічну грамотність (розуміння основних концепцій інформаційних технологій та можливостей їх застосування для виконання завдань дослідження), комп'ютерну грамотність (знання щодо застосування інформаційних технологій у процесі написання та оформлення свого наукового дослідження), інформаційну культуру (дотримання норм, правил і стереотипів поведінки в процесі обміну інформацією), академічної доброчесності (дотримання правил цитування, уникнення плагіату, збереження авторських прав тощо). Окрім того, деякі студенти вибирали теми ІНДЗ, курсових, дипломних та магістерських досліджень, що стосувались особливостей використання інформаційно-комунікаційних та медіатехнологій для організації освітнього процесу, наприклад: «Особливості використання онлайн-ігор для формування іншомовної граматичної компетент-

ності на уроках німецької мови у середній школі», «Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках іноземної мови в старшій школі», «Особливості організації взаємодії класного керівника та батьків засобами онлайн-технологій», «Педагогічні умови використання онлайн-технологій для підвищення мотивації старшокласників до навчання», «Роль комп'ютерних ігор на формування девіантної поведінки підлітків» тощо.

Використання технологій мобільного (m-learning) та змішаного навчання (blended learning) передбачало взаємодію студентів з технічними засобами навчання, наприклад, мобільними телефонами, планшетами та іншими гаджетами. Найбільш популярними мобільними додатками є Duolingo, Lingualeo, Lingvist, Memrise, English Phrasal Verbs, Поліглот, Words. Перевагами зазначених мобільних додатків є яскравий дизайн, легкий для використання інтерфейс, можливість вибрати необхідний рівень користувача, а також тематику лексичних одиниць для вивчення. Кожен із додатків має свою систему заохочень, можливості використання платного ексклюзивного контенту, налаштування нагадувань щодо регулярного виконання вправ тощо. Недоліком, характерним для всіх зазначених вище мобільних додатків, є стандартизований підхід до організації освітнього процесу. Лексико-граматичний інструментарій, запропонований авторами та розробниками популярних мобільних додатків, є орієнтованим на середньостатистичного користувача, який може вибрати тематику лише із запропонованого списку.

Так, з метою формування іншомовної лексичної компетентності з теми «Технології» студентами було запропоновано вивчати нові лексичні одиниці за допомогою платформи Quizlet.com. Програма Quizlet є одним із мобільних додатків, який є зручним для організації самостійної роботи студентів, а також дозволяє індивідуалізувати процес вивчення іноземної мови. Програма Quizlet може бути використана як на комп'ютері, так і на мобільному телефоні або планшеті. Окрім того, Quizlet дозволяє користувачеві самостійно створювати свій власний навчальний контент, причому власне процес створення завдань не передбачає наявності умінь та навичок програмування. Користувачеві досить лише створити свій власний список лексичних одиниць іноземною мовою, зазначивши в паралельній колонці переклад цих лексичних одиниць (на початковому/середньому рівнях вивчення іноземної мови) або їх визначення іноземною мовою (на високому рівні відповідно). Більш того, додаток дозволяє додавати відповідні графічні зображення з метою візуалізації навчального процесу. Ще однією перевагою програми є автоматичне озвучування лексичних одиниць іноземною мовою, що спрощує та вдосконалює формування іншомовної вимови.

Елементи змішаного навчання було впроваджено в процес професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей на факультетах іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Так, вивчення дисципліни «Методика викладання іноземних мов» передбачало такі етапи: самостійну роботу, яка передбачала самостійне оволодіння теоретичним матеріалом перед аудиторним заняттям, та аудиторне заняття, під час якого викладач організовував виконання практичних видів діяльності. Студенти отримали завдання підготувати теоретичний матеріал з теми «Огляд підходів до викладання іноземної мови» на платформі GoogleClassroom для студентів своєї групи. З цією метою майбутні педагоги повинні були проаналізувати надані викладачем джерела, проаналізувати їх, систематизувати та оформити їх у такий спосіб, щоб студенти могли самостійно оволодіти цим матеріалом. Окрім того, майбутні педагоги розробили завдання для перевірки розуміння теоретичного матеріалу учасниками освітнього процесу на платформах GoogleForms, LearningApps.org, Wizer.me тощо. Наприклад, на етапі опрацювання аудіолінгвального методу навчання іноземних мов студенти переглядали навчальне відео, що містило фрагмент уроку англійської мови, а потім самостійно виконували тестове завдання, в якому вони визначали, які елементи аудіолінгвального методу використовував викладач з відео. Після опрацювання всіх підходів до навчання іноземної мови майбутні вчителі виконували завдання на платформі Wizer.Me, під час якого необхідно було співвіднести характеристики підходів з їхніми назвами.

За методикою змішаного навчання було також проведено заняття студентів 2-го курсу факультету іноземних мов з дисципліни «Практика англійської мови». Майбутні вчителі розробляли власні презентації з поясненням теоретичного матеріалу, створювали інтерактивні онлайн-вправи для формування іншомовної комунікативної компетентності з теми «Технології», розміщували ці вправи у своїх блогах та на електронних портфоліо, організовуючи, таким чином, самостійну роботу одногрупників. Отже, кожен із майбутніх педагогів мав можливість самостійно опрацювати теоретичний матеріал, використати власний підхід до пояснення теоретичного матеріалу одногрупникам, розробити систему контрольних та тестових завдань з метою перевірки якості засвоєних знань за допомогою різних інформаційно-комунікаційних технологій.

Під час самостійної підготовки до заліків з таких дисциплін, як «Основи педагогічної майстерності», «Методика виховної роботи», «Педагогіка», «Методика викладання іноземної мови», студентам було запропоновано тренувальні завдання

з автоматичною перевіркою відповідей на платформах GoogleForms, LearningApps.org, Wizer.me.

Онлайн-навчання є найбільш складним і прогресивним видом самостійної роботи, що передбачає допомогу як з боку викладача, так і з боку інших студентів, оскільки така форма організації навчання є різноплановою і передбачає як особистісну взаємодію (студент-викладач, студент-студент, студент-запрошений експерт), так і неособистісну взаємодію (студент-інструмент (комп'ютер, телефон, планшет), студент-контент, студент-навколишнє середовище). Наприклад, під час взаємодії «студент-студент» більш адаптовані студенти можуть допомогти новачкам через дискусії, які охоплюють як контент, так і сам процес навчання, а робота з довідковим розділом «Часті запитання» (FAQ) здійснюється цілком самостійно [14, с. 154].

Завдяки сервісам Google (GoogleDocs, GoogleSheets, GoogleForms, GoogleSlides тощо) викладач і студент перебувають у постійному інформаційно-комунікативному діалозі. Викладач дистанційно і опосередковано формує іншомовну комунікативну та інформаційну компетентність майбутнього вчителя філологічних спеціальностей, економить час аудиторного заняття, має можливість приділити достатньо уваги кожному студентові, проаналізувати його діяльність під час навчального процесу та надати методичні рекомендації щодо його покращення. Студент у свою чергу опрацьовує навчальний матеріал у власному темпі та режимі, що значно підвищує інтерес до навчання, створює умови для розвитку, активізує пізнавальну діяльність, удосконалює сенсомоторну сферу, розвиває зорову і слухову чутливість, формує вміння сприймати, розвиває спостережливість, сприяє розвитку перцептивної уваги.

На факультеті іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету з 2016 р. впроваджується проект Гете Інституту (Goethe Institut) з навчання методики викладання німецької мови за програмою онлайн-курсів «Вчимося навчати німецької» (DLL – Deutsch Lehrer Lehren). Ця програма спрямована на підвищення кваліфікації вчителів та викладачів німецької мови, а також професійну підготовку майбутніх учителів німецької мови. Вона базується на сучасних досягненнях у галузі німецької мови як іноземної та інтегрує інноваційний підхід до навчання – дослідження через діяльність [2]. Тематика програми курсів складається з 10-ти модулів, що охоплюють актуальні теми з педагогіки, методики викладання іноземних мов, особливостей впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, наприклад: «Навчальна компетенція та організація заняття», «Завдання, вправа, інтеракція», «Навчальні матеріали та мультимедійні засоби», «Навчальна програма та планування заняття», «Перевірка, тестування, оцінювання», «Німецька

мова для дітей», «Німецька мова для підлітків» тощо. У рамках навчання згідно із зазначеною програмою студенти під керівництвом викладача-тьютора в режимі онлайн самостійно опрацьовували теоретичний матеріал та виконували 85 вправ різного рівня складності, що містили диференційовані тестові завдання, пов'язані з аналізом педагогічних та методичних особливостей організації освітнього процесу, аналізували сучасні підручники та навчально-методичні комплекси тощо; створювали власні фрагменти уроків з огляду на тему модуля, що вивчається. На особливу увагу заслуговує проведення експериментальної апробації власних розробок фрагментів уроків, що є обов'язковою умовою для зарахування проходження курсу. Всі завдання мають чіткі терміни виконання та критерії оцінювання, передбачають високий рівень організованості та високий рівень вмотивованості майбутнього педагога, формують інформативну компетентність, зокрема: уміння знаходити, аналізувати, систематизувати, класифікувати інформацію, створювати власний інформаційний продукт, працювати в різних інформаційних освітніх середовищах та програмах (платформи Moodle, GoogleForms, програми MsWord, Adobe Reader, Google Sheet, MS Power Point) тощо.

Використання сучасних інформаційних технологій в організації самостійної роботи студента вищого навчального закладу сприяє результативному формуванню професійних умінь і навичок майбутніх фахівців. Належний рівень сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів забезпечить належні умови для їхньої самостійної роботи, зокрема: вільний і постійний доступ до навчальних матеріалів з будь-якої локації та персонального пристрою, за наявності під'єднання до мережі Інтернет; скорочення часу студента під час пошуку потрібних навчальних документів, матеріалів, літератури, потрібних для самостійної підготовки до занять, виконання практичних завдань, курсових робіт, наукових проєктів; підвищення наочності матеріалу та полегшення його сприйняття за рахунок допоміжних засобів (мультимедіа, тренажери, імітаційні моделі, комп'ютерні ігри); розширення та поглиблення змісту дисциплін, що вивчаються за рахунок великої кількості інформаційних ресурсів, організації навчальної інформації, за допомогою гіпертекстових технологій, віртуальних середовищ, організації науково-дослідної роботи на основі проєктування і моделювання; можливість участі в наукових проєктах та роботи над поставленими завданнями як окремих студентів, так і групи поза аудиторією; можливість створення персонального простору студента з веденням блогу, сайту, живого журналу тощо для обговорення конкретно визначеної теми, пов'язаної з навчанням або майбутньою професійною діяльністю; здійснення оперативного

контролю навчальних досягнень студента як проміжного, так і підсумкового контролю (за рахунок комп'ютерного тестування).

Висновки. Отже, формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей неможливе без чіткої цілеспрямованої організації самостійної роботи, що забезпечує розв'язання двох взаємопов'язаних завдань: розвиток у студентів самостійності в пізнавальній діяльності, навчання їх самостійному оволодінню знаннями, а з іншого боку – формування у студентів умінь самостійно застосовувати отримані знання не лише в навчальній, але й у професійній діяльності. Підвищення вимог до рівня професійної підготовки майбутніх фахівців філологічних спеціальностей зумовлює необхідність ефективної організації самостійної роботи студентів у ЗВО. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів забезпечить позитивну динаміку безперервної професійної самоосвіти та саморозвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алексюк А. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підруч. для студентів, аспірантів та мол. викладачів вищ. навч. закл. Київ : Либідь, 1998. 558 с.
2. Вчимося навчати німецької. Проєкт Гете-Інститут. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/spr/unt/for/gia/dll.html>
3. Гулецька Я. Організація самостійної роботи магістрів з використанням інформаційних технологій при вивченні іноземної мови. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка.* 2009. Випуск № 3. С. 75–80.
4. Гуревич Р., Кадемія М., Козяр М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті ; за ред. член-кор. НАПН України Р.С. Гуревича. Львів, 2012. 506 с.
5. Добровольська А. Самостійна робота як засіб формування ІТ-компетентності майбутніх лікарів і провізорів. *Наука і освіта.* 2016. № 12. С. 74–83.
6. Есипов Б. Самостоятельная работа учащихся на уроках. Москва : Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР, 1961. 239 с.
7. Жукевич І. Педагогічні умови формування готовності до самоосвіти курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія.* 2015. Випуск 7. С. 4–7.
8. Зимняя И. Педагогическая психология : учебник для вузов. Москва : Московский психолого-социальный институт ; Воронеж : НПО «МОДЭК», 2010. 448 с.
9. Калініченко А., Сікорська Л. Організація самостійної роботи з іноземної мови студентів вищих економічних навчальних закладів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* 2012. № 31. С. 352–357.
10. Нєлєпова А. Інформаційна компетентність викладача в управлінні самостійною роботою студен-

тів під час організації інформаційного середовища. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2016. Випуск 53. С. 201–213.

11. Стрілець О., Кайдалова Л., Стрельников Л. Самостійна робота студентів як засіб формування професійної компетентності студентів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Випуск 103. С. 259–263.

12. Хорошайло О. Використання інноваційних технологій і прийомів для організації самостійної роботи студентів (аналіз зарубіжного досвіду). *Освітологічний дискурс*. 2011. № 1 (3). С. 24–34.

13. Шуфнарів М. Перспективи використання сучасних інформаційних технологій у самостійній роботі студентів вищих навчальних закладів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Т. 27. № 1. С. 222–225.

14. Anderson T., Elloumi F. *Theory and Practice of Online Learning*. Athabaska University, 2014. 421 p.